

Олег Амосов,

доктор економічних наук, професор,
перший заступник директора ХарPI НАДУ

Микола Коваленко,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної політики ХарPI НАДУ

Підконтрольність Національного банку України та центральних банків зарубіжжя

Досліджено стан державного контролю за діяльністю Національного банку України. Розглянуто сучасні тенденції організації контролю за центральними банками зарубіжних країн. Запропоновано прийнятні напрями побудови організаційної структури банківського контролю.

Ключові слова: контроль за діяльністю центрального банку, незалежність центрального банку, банківський контроль, організаційна структура банківського контролю.

The state of public supervision of Ukraine's National Bank's activity has been investigated. The modern tendencies of exercising control of foreign countries' central banks have been considered. The reasonable directions of construction of the bank control organizational structure have been offered.

Key words: control of the central bank's activity, central bank's independence, bank control, bank control organizational structure.

Хто контролює випуск грошей, контролює уряд.

Натан Майєр Ротшильд (1777-1836)

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язки з важливими науковими чи практичними завданнями. Відсутність реального контролю за діяльністю державного регуляторного органу у банківській сфері - Національним банком України (НБУ) дає підстави стверджувати, що суспільство так і не отримує відповіді на питання, пов'язані з тим, чому цей орган прогледів останню банківську кризу, а в окремих випадках навіть цілеспрямовано діяв з метою загострення ситуації. Наприклад, С.Льовочкін, В.Опарін та В.Федосов акцентують увагу на більш конкретних питаннях. Навіщо в

період розгортання кризи в розвинутих країнах та за наявності негативного сальдо платіжного балансу в Україні в середині 2008 р. було проведено ревальвацію гривні до рівня 4,60-4,65 грн за 1 дол. США? Чому НБУ в період обвалу на валютному ринку фактично усунувся від контролю ситуації на ньому, допустивши одне з найбільших у світі падіння національної валюти? Чому НБУ не помітив очевидних прорахунків у діяльності окремих комерційних банків? Чому даний орган спонукає до проведення спекулятивних операцій та отримання банками фіктивних доходів, замість того, щоб спрямувати кошти клієнтів на потреби розвитку економіки на основі забезпечення прав клієнтів банків [9, с. 11-12]?

Актуальність удосконалення механізму державного регулювання банківського сектору України є незаперечною, здійснення якого має передбачати обов'язкове встановлення реальних вимог і міри відповідальності керівників як окремих фінансових інституцій, так і регуляторних органів. Це положення повинно стати ключовим під час надання пропозицій щодо утворення нової організаційної структури банківського контролю, від функціонування якої має підвищуватися результативність та ефективність як банківського регулювання, так і банківського нагляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Контроль є невід'ємним фактором оптимізації подальшого розвитку банківського сектору. А тому необхідно знайти золоту середину між двома крайнощами: державним контролем за інститутами банківського регулювання та нагляду, банківськими установами і повною безконтрольністю або, як це зараз прийнято визначати, незалежністю. Проблематикою державного контролю як важливої функції державного управління в усіх його проявах займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як В.Авер'янов, О.Андрійко, В.Бакуменко, Б.Гурне, Т.Єдинак, В.Малиновський, Т.Мамадова, М.Мескон, Ю.Мех, М.Нетесова, Н.Нижник, Л.Пісьмаченко, О.Сушинський, В.Шестак та ін. Теоретичні питання державного фінансового контролю досліджували такі науковці: О.Анісімов, Т.Башкатова, О.Василик, Е.Вознесенський, О.Грязнова, Є.Калюна, О.Квачан, Л.Савченко, М.Саєнко, О.Шевчук та ін. Серед учених, які зробили свій внесок у дослідження природи контролю у банківській сфері, хотілося б відмітити: О.Барановського, О.Буса, Ю.Ващенко, І.Д'яконову, В.Кротюка, О.Орлюк, О.Петрука, В.Симов'яна. Разом з тим питання вивчення законодавчих засад організації державного контролю за діяльністю НБУ та останнього досвіду організації контролю за центральними банками зарубіжних країн висвітлено не повною мірою.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження чинної системи державного контролю за діяльністю

НБУ та вивчення сучасних тенденцій організації контролю за центральними банками у зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відповідно до чинного законодавства єдиним органом, що виконує банківське регулювання та банківський нагляд, є НБУ, який підзвітний Президенту України та Верховній Раді України в межах їх конституційних повноважень.

Підзвітність означає те, що: призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку здійснюється Верховною Радою України за поданням Президента України; Президент України призначає та звільняє половину складу Ради Національного банку; другу половину складу Ради Національного банку призначає та звільняє Верховна Рада України; Голова НБУ повинен доповідати перед Верховною Радою України про діяльність Національного банку; двічі на рік Національний банк надає інформацію Президенту України та Верховній Раді України про стан грошово-кредитного ринку в державі. Крім того, НБУ щоквартально надає інформацію Президенту України, Кабінету Міністрів України та Комітету Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності щодо безготівкової емісії у відповідному періоді, а саме: проведення операцій з рефінансування банків; проведення інтервенцій на міжбанківському валютному ринку; проведення операцій на фондовому ринку. Національний банк зобов'язаний подавати Кабінету Міністрів України та Верховній Раді України звіт про виконання кошторису доходів та витрат Національного банку за формою, погодженою з Кабінетом Міністрів України. Контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата, яка має право перевіряти лише кошторис доходів і витрат Національного банку. Матеріали перевірок спрямовуються лише у Комітет Верховної Ради України з питань фінансів і банківської діяльності. Далі комітету інформація не йде і може взагалі залишатися закритою [3; 7]. Повноваження Рахункової палати завдяки щільному лобіюванню Верховною Радою України уже двічі розглядалися в Конституційному суді України. Наміри зводилися до розширення функцій Рахункової палати за рахунок здійснення контролю емісії національної валюти та використання золотовалютних резервів. Але Конституційний суд відхилив такі намагання [5]. Водночас де-факто існує повна інформаційна відкритість діяльності НБУ для міжнародних фінансових організацій (передусім Міжнародного валютного фонду та Світового банку) [13].

Таким чином, за діяльністю НБУ здійснюється президентський та парламентський контроль, елементи якого, за винятком перевірок Рахункової палати, можна віднести до непрямого (опосередкованого) контролю.

Прямий контроль за діяльністю НБУ здійснює Рада НБУ. Це виражається у закріпленні за Радою НБУ чітких повноважень [4]. За статтею 13

Закону України "Про Національний банк України" рішення Ради НБУ щодо Основних засад грошово-кредитної політики є обов'язковими для виконання Правлінням Національного банку. Тобто деяку частину рішень Ради НБУ Закон дозволяє Правлінню НБУ не виконувати. А тому всі повноваження Ради НБУ можна поділити на обов'язкові та необов'язкові для виконання Правлінням.

До обов'язкових повноважень відносять:

- контроль за проведенням грошово-кредитної політики, планування якої здійснюється самою Радою;
- здійснення аналізу впливу грошово-кредитної політики України на стан соціально-економічного розвитку України та розробка пропозицій щодо внесення відповідних змін до неї;
- затвердження кошторису доходів та витрат НБУ на наступний рік і подача до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України відомостей про частину прогнозованого на наступний рік прибутку НБУ, яка підлягатиме перерахуванню до Державного бюджету України;
- затвердження річного плану проведення аудиторських перевірок структурних підрозділів НБУ;
- подання до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України відомостей про частину прогнозованого прибутку до розподілу, яка підлягає перерахуванню до Державного бюджету України, для включення до проекту до закону про Державний бюджет України на наступний рік;
- прийняття рішення про збільшення розміру статутного капіталу НБУ;
- визначення аудиторської фірми, яка має досвід у проведенні аудиту за міжнародними стандартами аудиту, для проведення аудиту фінансової звітності НБУ;
- розгляд аудиторського висновку та затвердження річної фінансової звітності НБУ, звіту про виконання кошторису доходів та витрат Національного банку та розподіл прибутку;
- затвердження рішення Правління про участь Національного банку у міжнародних фінансових організаціях;
- затвердження за поданням Правління НБУ методики визначення заробітної плати Голови Національного банку та його заступників [4].

До необов'язкових для виконання належать такі повноваження: внесення рекомендацій Правлінню НБУ в межах розроблених Основних засад грошово-кредитної політики стосовно: методів та форм прогнозування макропоказників економічного і соціального розвитку України, а також грошово-кредитної політики; окремих заходів монетарного і регулятивного характеру та їх впливу на економічний і соціальний розвиток України; політики курсоутворення та валютного регулювання; розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності; вдосконалення платіжної системи [4].

Перелік наведених повноважень, що містяться у Законі України "Про Національний банк України", дає підстави стверджувати, що Рада НБУ нібито і повинна виступати тим органом, який здатен проводити прямий державний контроль за діяльністю НБУ, але це не зовсім так. І ось чому.

По-перше. У результаті того, що частина рішень Ради НБУ є обов'язковою для виконання Правлінням Національного банку, а певна частина має лише рекомендаційний характер, які Правління НБУ може не використовувати у своїй діяльності, стає неможливою реалізація контрольної функції Ради НБУ відносно проведення грошово-кредитної політики Національним банком. Тому планові показники грошово-кредитної політики можуть безкарно не виконуватися, як це відбувається протягом багатьох років. Або їх часткове виконання може здійснюватися не за рахунок використання тих інструментів, які б були більш сприятливими для загального соціально-економічного розвитку країни, які, можливо, і передбачалися Радою НБУ під час планування показників грошово-кредитної політики.

По-друге. Раді НБУ не дозволяється втручатися в оперативну діяльність Правління НБУ. Водночас сумнівність у правильності багатьох рішень, які передували останній кризі та прийнятих під час розгортання кризи, дають підстави стверджувати, що з метою здійснення саме поточного контролю, який би міг попереджати виникнення проблем або зменшувати їх негативні наслідки, Раді доцільно було б втручатися і в оперативну діяльність НБУ.

По-третє. Рада НБУ не є матеріально незалежним органом від самого НБУ. Хоча за Законом члени Ради НБУ і здійснюють свої функції на громадських засадах їм відшкодовуються витрати, понесені у зв'язку із виконанням ними повноважень відповідно до Регламенту Ради НБУ за рахунок кошторисних витрат НБУ.

По-четверте. У разі неодноразового невиконання або неналежного виконання Правлінням НБУ рішень Ради НБУ, які є обов'язковими, Рада НБУ має право лише звернутися до Голови НБУ або до Верховної Ради України та Президента України з викладенням своїх позицій. Але вже протягом багатьох років невиконання Національним банком вимог Основних засад грошово-кредитної політики громадськості не відомі випадки, щоб Рада НБУ скористувалася своїм правом звернень з цього приводу передусім до Верховної Ради та Президента. Водночас відповідно до ст. 18 Закону "Про Національний банк України" щодо звільнення з посади Голови НБУ, гіпотетичне звернення Ради НБУ на предмет невиконання її обов'язкових рішень зовсім не є підставою для звільнення Голови НБУ.

Таким чином, ми стверджуємо, що на сьогодні створено певне законодавче поле, в якому НБУ надано занадто широкі повноваження. У підсумку НБУ є державним органом управління, за діяльністю якого немає належної системи державного контролю, а отже, який не відповідає за неї перед державою. Замість незалежності НБУ у законі фактично закріплена його без-

контрольність. У результаті відсутності контролю з боку держави НБУ набув практично автократичних повноважень у сфері економіки. За своїми можливостями впливати на життя суспільства він не поступається, мабуть, усім силовим структурам країни разом узятим. При цьому цей орган розпоряджається величезними фінансовими ресурсами.

Безвідповідальність з боку посадових осіб НБУ посилюється ще й тим, що відповідно до ст. 18 Закону "Про Національний банк України" Голова НБУ не може бути звільнений з посади у разі незадовільного виконання своїх обов'язків. Це може статися лише за умови "набрання законної сили обвинувального вироку суду" або наявності "рішення суду про визнання особи недієздатною". Лише після цього Голова НБУ може бути звільненим з посади Верховною Радою України за поданням Президента України [4].

Однак питання організації державного контролю центрального банку суперечить одному із головних принципів його функціонування - принципу незалежності [12, с. 504-505]. Як зауважує О.Барановський, незалежність - найважливіша умова ефективності центробанку. Багато рішень (наприклад про підвищення процентних ставок для боротьби з інфляцією або обмеження обсягів іпотечного кредитування банками для запобігання утворенню "мильних бульбашок") є політично непопулярними, але є необхідними для ефективного управління економікою. Чимало банків не так давно отримали незалежність [1, с. 9]. Уразливість центробанків до політичного втручання значною мірою пояснюється їх можливим залученням до фінансування бюджетного дефіциту, задоволенням приватних інтересів наближених до влади олігархів або використанням державних коштів на порятунок постраждалих від кризи неефективних банків тощо.

За ступенем підконтрольності центральних банків усього світу можна скласти наступний ланцюжок: Швейцарія, Німеччина, Австрія, США... На кінці цього ланцюжка розмістяться центральні банки Китаю, Норвегії, Франції, Бельгії, Іспанії, Нової Зеландії, Італії, Японії. Як бачимо, не завжди функціонування економіки країн прямо пов'язано зі ступенем незалежності центрального банку від виконавчої влади. І Німеччина, і Норвегія входять до числа найрозвиненіших країн світу, хоча у Німеччині ступінь самостійності центрального банку значно вищий [8].

Проте необхідність підвищеної самостійності центробанків викликає все більше сумнівів. Про посилення контролю за діяльністю центробанків з боку держави особливо активно заговорили після аналізу причин світової фінансової кризи 2007-2009 рр. Це питання стає центром уваги багатьох політиків і науковців. Як вітчизняний, так і зарубіжний досвід свідчать, що зловживання поняттям незалежності самим інститутом банківського регулювання та нагляду може створити вкрай небезпечну економічну ситуацію, наслідками якої може бути повний крах економіки країни і навіть загроза втрати національного суверенітету.

У 2009-2010 р. у Конгресі США відбувалися бурхливі дебати з приводу безконтрольності Федеральної резервної системи (ФРС), можливих порушень цією організацією американської конституції та інших законів США, відмови надати інформацію про грошові вливання в американську фінансову систему, емісії грошових коштів. Результатом цих дебатів стало безпрецедентне рішення Конгресу про проведення перевірки операцій ФРС, чого не було за всю майже вікову історію існування цієї організації (створена в грудні 1913 р.). Такий аудит був проведений Рахунковою палатою (General Accounting Office) під керівництвом двох членів верхньої палати американського конгресу. Результати перевірки показали, що в період із грудня 2007 р. по червень 2010 р. ФРС видала кредити на суму 16 трлн дол. Ці операції не відображалися в балансах і іншій офіційній фінансовій звітності ФРС. Рішення про видачу приймалися без узгодження із президентом США, Конгресом і урядом США. Майже всі гроші пішли на викуп так званих "токсичних" активів приватних банків США і банків нерезидентів [5, с. 149-151].

Процес підвищення державного контролю у Російській Федерації триває вже кілька років, результати чого виражаються в наступному: строк повноважень голови Центрального банку Російської федерації (ЦБ РФ) і ради директорів ЦБ РФ у 2008 р. став менше строку повноважень президента й парламенту; поступово підсилюється контроль із боку виконавчої влади над діяльністю державних службовців, які займають керівні посади в ЦБ РФ. Цей факт має відношення передусім до боротьби з корупцією, однак опосередковано він впливає й на ступінь кадрової залежності ЦБ РФ від виконавчої влади. Аналіз норм, що регламентують питання про ступінь незалежності ЦБ РФ, дає змогу оцінити її як невисоку. Це стосується як кадрової та внутрішньогосподарської незалежності ЦБ РФ, так і незалежності в питаннях, що стосуються планування та реалізації грошово-кредитної політики. При цьому вважається, що ступінь впливу представницьких органів на його діяльність за останні роки знизився, а ступінь впливу виконавчої влади - зріс [15, с. 32-33].

Парламент Угорщини змінив Конституцію та прийняв закон про центробанк, що дозволяє державі мати більше можливостей контролювати даний регулятор. Зміни в роботі центробанку, зокрема, передбачають призначення двох заступників голови правління за поданням уряду [2]. До речі, від такого новаторства угорської влади цілком передбачуваною виявилася реакція авторитетних міжнародних організацій. З грудня 2011 р. Міжнародний валютний фонд, Європейський центральний банк та Європейська комісія припинили роботу місії в країні у зв'язку з прийняттям цього закону.

Центральний банк Фінляндії підпорядковується парламенту і безпосередньо незалежний від уряду країни. Більше того, за рядом питань рішення уряду вимагають узгодження з Банком Фінляндії. Призначувані парламентом країни банківські уповноважені вирішують усі питання, що нале-

жать до компетенції Центрального банку. Розподіл прибутку банку здійснюється за погодженням із відповідною комісією парламенту. Суворий парламентський контроль за діяльністю Банку Фінляндії дозволяє мати законодавче право прямого кредитування уряду, що робиться лише у виняткових випадках [11].

Повну відповідальність за підтримання стабільної роботи італійської фінансової системи, у тому числі банківського сектору, несе Міжміністерський комітет по кредитах і заощадженнях, який контролює діяльність Центрального банку Італії, розробляє основні рекомендації для його роботи [3, с. 532-533]. Діяльність Банку Канади визначає федеральний уряд, що призначає Раду директорів. До складу директорів входить заступник міністра фінансів. Банк Канади систематично звітує перед парламентом про свою діяльність [3, с. 517]. Незважаючи на проголошену незалежність центральних банків Англії (1997) та Японії (1998), що більшою мірою виявилось формальністю, вони залишаються підпорядкованими Міністерству фінансів та мають досить жорсткий урядовий контроль своєї діяльності [10; 3, с. 483, 505-506]. Народний банк Китаю (НБК) жорстко підлеглий Держраді Китаю (Держрада КНР - центральний народний уряд, є найвищим адміністративним органом держави) і всі найважливіші рішення в галузі грошово-кредитної політики ухвалюються лише з його схвалення. НБК формує грошову політику і представляє на схвалення Держради пропозиції в галузі регулювання грошової маси, валютного курсу і процентних ставок, які, як правило, приймаються [16].

Імовірніше за все тенденція послаблення контролюваності інституту банківського регулювання та нагляду, що мала місце у світі у 90-х рр. минулого сторіччя та початку двотисячних років, буде змінюватися зовсім на протилежну, коли посилюватиметься вплив уряду на центробанки, а підзвітність парламенту та президенту трансформуватиметься з формальної на реальну.

З цього приводу до загальної термінології науки державного управління поряд із такими термінами, як "банківське регулювання" та "банківський нагляд" ми пропонуємо додати таке поняття, як "банківський контроль" [6]. На нашу думку, банківський контроль - це функція державного управління, різновид державного контролю, що належить до сфери діяльності певних уповноважених державних органів з метою перевірки дотримання інститутами банківського регулювання та банківського нагляду чинного законодавства і підзаконних актів, обов'язкових нормативів, стандартів, програм, планів, проектів, угод, правил і керівних принципів; здійснення оцінки та аналізу функціонування цих інститутів з точки зору результативності, ефективності та доцільності їх діяльності, а також проведення ними процедур ліквідації банківських установ у разі їх неплатоспроможності.

Організаційну структуру банківського контролю можливо побудувати за такими напрямками:

- планування та контроль за здійсненням грошово-кредитної політики;
- контроль за емісією національної валюти та використанням сеньйоражу (прибутку, що одержує національний банк від випуску грошей), перевірка формування та повноти перерахованої позитивної різниці між сумою перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами;
- формування та контроль використання золотовалютного резерву;
- затвердження кошторису доходів та витрат Національного банку і контроль за його виконанням;
- контроль за дотриманням законодавства відносно нагляду за банківськими установами;
- ліквідація неплатоспроможних банківських установ.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Поняття незалежності центрального банку потребує переосмислення. Сучасне вітчизняне законодавство забезпечує НБУ повну безконтрольність з боку суспільства. Зарубіжний досвід свідчить про доцільність підконтрольності центрального банку за умови, що в інтересах уряду та парламенту стоїть не досягнення приватних економічних чи політичних інтересів, а реальна довгострокова стратегія соціально-економічного зростання держави. Але коли у суспільства немає впевненості у відданості державної влади інтересам країни, йому дуже легко нав'язується необхідність повної безконтрольності центрального банку, який з часом отримує можливість стати державою в державі. І в цьому випадку країна ризикує взагалі втратити свій фінансовий, економічний суверенітет.

Тому питання побудови організаційної структури банківського контролю вимагає врахування багатьох чинників, пов'язаних і з встановленням переліку напрямів, за якими має здійснюватися банківський контроль, і з наявністю в країні низького рівня морально-етичних стандартів виконавчої і законодавчої влади, органам якої і буде надаватися право здійснювати банківський контроль.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо в розробці пропозицій щодо побудови організаційної структури банківського контролю з можливим залученням уже діючих органів виконавчої та законодавчої влади на основі врахування тих функцій, які вже ними виконуються.

Список використаних джерел

1. Барановський О. Регулювання і нагляд у банківській сфері: quo vadis? / О. Барановський // Вісн. НБУ. - 2010. - № 7. - С. 3-10.
2. В Угорщині протестують проти нової конституції : Finance.ua. - Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2012/01/03/264666>

3. Деньги. Кредит. Банки : учеб. для вузов / Е. Ф. Жуков, Л. М. Максимова, А. В. Печникова и др. ; под ред. акад. РАЕН Е. Ф. Жукова. - 2-е изд., перераб. и доп. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. - 600 с.

4. Закон України про Національний банк України : Офіц. інтернет-представництво Національного банку України. - Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65247&cat_id=36580

5. Катасонов В. Ю. О проценте. Судном, подсудном, безрассудном. Хрестоматия современных проблем "денежной цивилизации" / В. Катасонов. - М. : НИИ школьных технологий, 2011. - 304 с.

6. Коваленко М. М. Банківський контроль - необхідна умова успішного розвитку банківського сектора України / М. М. Коваленко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. - Х. : Вид.-во ХарРі НАДУ "Магістр", 2012. - № 1 (41) - С. 144-153.

7. Конституція України: із останніми змінами, внесеними згідно із Законом України від 1 лют. 2011 р. № 2952-VI : Сайт б-ки Верхов. Ради України. - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>

8. Корчагин Ю. А. Банк России и развитие банковской системы РФ / Ю. А. Корчагин, И. П. Маличенко ; Центр исследований регион. экономики. - Режим доступа : <http://www.lerc.ru/?part=articles&art=6&page=32>

9. Львовчкін С. В. Суперечності фінансової теорії і практики в контексті циклічності економічного розвитку / С. В. Львовчкін, В. М. Опарін, В. М. Федосов // Фінанси України. - 2011. - № 5. - С. 3-13.

10. Науменкова С. В. Ринок фінансових послуг : б-ка укр. підручників. - Режим доступу : http://libfree.com/11537744_finansizarubizhniy_dosvid_organizatsiyi_regulyuvannya_naglyadu_diyalnistyu_finansovih_poserednikiv.html#950

11. Особенности банковской системы Финляндии : Банковское дело: о банках, о кредитах, о процентах, о деньгах и финансах. - Режим доступа : <http://www.banki-delo.ru/2010/03/osobennosti-bankovskoy-sistemy-finl>

12. Гроші та кредит : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. - 3-тє вид., перероб. і допов. - К. : КНЕУ, 2002. - 598 с.

13. Самарас Н. НБУ пора ставить на место / Н. Самарас : Інтернет-газета "Послезавтра". - Режим доступа : <http://poslezavtra.com.ua/nbu-porastavit-na-mesto/>

14. Симоненко В. Бюджетной системе Украины необходимо глубокое стационарное лечение (Интервью РБК-Украина 13 апр. 2010 р.) : Офіц. сайт Рахункової палати України. - Режим доступа : <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/ru/publish/article/16726399>

15. Трунин П. В. Анализ независимости центральных банков РФ, стран СНГ и Восточной Европы / П. В. Трунин, Д. А. Князев, А. М. Сатдаров. - М. : ИЭПП, 2010. - 76 с.

16. Федоренко М. І. Порівняльна характеристика банківської системи КНР з банківськими системами світу / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/147/knp147_104-107.pdf

Наталія Балдич,
кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант кафедри управління національним
господарством НАДУ

Роль саморегулювних організацій у зменшенні інформаційної асиметрії фінансових ринків

У статті проаналізовано місце саморегулювання в системі регулювання фінансових ринків, особливості виконання саморегулювними організаціями інформаційної функції, а також стан розвитку саморегулювання на фінансових ринках України.

Ключові слова: інформаційна асиметрія, саморегулювні організації, добровільне саморегулювання, санкціоноване саморегулювання, обов'язкове саморегулювання, державне регулювання фінансових ринків.

In the article it is analyzed the role of self-regulation in the system of financial markets' regulation, features of information function's performing by self-regulatory organizations as well as the level of self-regulation in financial markets of Ukraine.

Key words: informational asymmetry, self-regulatory organizations, voluntary self-regulation, sanctioned self-regulation, mandated self-regulation, state regulation of financial markets.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Саморегулювні організації (далі - СРО) професійних учасників фінансових ринків відіграють важливу роль у запровадженні ефективних механізмів обміну інформацією між самими професійними учасниками ринків, а також поширенні інформації серед широкої громадськості. Така діяльність СРО сприяє збільшенню довіри інвесторів до фінансових посередників, інститутів ринкової інфраструктури. Разом з тим фінансово-економічна криза 2009 р. поставила на порядок денний політичних дебатів питання необхідності проведення фундаментальних реформ існуючої системи регулювання і нагляду за фінансовими ринками. Численні пропозиції, що висувуються регуляторними органами та недержавними організаціями, коливаються від повного контролю за фінансовими ринками до посилення нагляду за специфічними ринковими продуктами і сегментами. Більшість цих пропозицій фокусуються на розробці структури регуляторних і наглядових інструментів та перерозподілі функцій між державними регуляторами та СРО. Зазначене актуалізує здійснення